

## Japans Finansvæsen.

Af

Adolph Jensen.

Det japanske Stats - Budget for Finansaaret 1903—04 balancerer med omtrent halvtredje Hundrede Millioner Yen (1 Yen = 1 Kr. 86 Øre).

Man kan vanskelig finde noget mere malende Udtryk for den i de sidste 30 Aar stedfundne Udvikling i Statslivet end de Talrækker, der angive Budgettets Størrelse Aar om andet. I 1867—68 stod Statsindtægterne opførte med 33 Mill. Yen, hvoraf kun  $3\frac{1}{2}$  Mill. ordinære Indtægter. Ti Aar senere var Indtægten naaet til 52 Mill., hvoraf den aller største Del, nemlig 50 Mill., var ordinære Indtægter. Atter ti Aar senere (1887—88) var Summen 88 Mill., hvoraf 76 Mill. ordinært. De ordinære Statsindtægter naaede i 1896—97 over 100 Mill. Yen og i 1901—02 over 200 Mill. For Aaret 1903—04 er de ordinære Indtægter budgetteret til 232 Mill. Yen, hvortil kommer omtrent 20 Mill. ekstraordinært.

Største Delen af Statsindtægterne tilvejebringes gennem Skatter, for Finansaaret 1903—04: 172 Mill. Yen; Resten af de ordinære Indtægter er i det væsentlige Udbyttet af forskellige Regaler.

Det japanske Stats-Skattesystem og dets Udvikling er ikke uden Interesse, hvorfor vi i det følgende skulle give en Oversigt over Hovedpunkterne.

De nu bestaaende Skatter ere i Budgettet for 1903—04 opførte med følgende Beløb:

|                                 |       |           |
|---------------------------------|-------|-----------|
| Grundskat .....                 | 47,0  | Mill. Yen |
| Næringsskat .....               | 6,8   | — —       |
| Indkomstskat .....              | 7,4   | — —       |
| Produktionsafgift af Ris-Vin... | 66,5  | — —       |
| do. af Sukker ...               | 7,2   | — —       |
| do. af Soya .....               | 3,4   | — —       |
| Afgift af Banknoter.....        | 1,1   | — —       |
| Børsskat.....                   | 1,0   | — —       |
| Mineskat .....                  | 0,8   | — —       |
| Skibsafgifter.....              | 0,3   | — —       |
| Told.....                       | 16,7  | — —       |
| Stempelafgifter.....            | 13,5  | — —       |
| Forskellige mindre Afgifter ... | 0,3   | — —       |
|                                 | 172,0 | Mill. Yen |

Grundskatten. Fra gammel Tid har den japanske Statskasse oppebaaret en Art Landgildeafgift in natura af alt dyrket Land. Denne Naturalafgift, der i Regnskabet for 1867—68 opførtes med 2 Mill. Yen, men i 1871—72 med 20 Mill., besluttede man i 1873 at afløse med en Grundskat efter Jordens Værdi. Den Metode, der er anvendt ved Taksationen af Ejendomme til Beskatning, er i Hovedtrækkene følgende: Først har man beregnet Brutto-Udbyttet af Jorden for et Gennemsnit af 5 Aar; dernæst har man fradraget 15 pCt., repræsenterende Udsæd og Gødning, samt 4 pCt., repræsenterende faste Byrder. Resten betragtedes som Ejendommens Netto-Udbytte, der, kapitaliseret efter en Rentefod af 6 à 7 pCt., atter gav den Taksationsværdi, der opførtes i Matriklen. Grundskatten udgør

ikke mindre end 3 pCt. af Taksationsværdien, men denne er ogsaa ganske nominal, idet Ejendommene i Almindelighed sælges for det 5—6 dobbelte af Taksationssummen. \*)

Ifølge Bladmeddelelser er Grundskatten, der for Tiden indbringer 47 Mill. Yen, i Anledning af Krigen foreslaaet forhøjet til ca. 80 Mill.

Næringsskatten. Denne Skat, der indførtes i 1896, rammer al Handels- og Industrivirksomhed efter et overordentlig indviklet System. Eksempelvis kan det nævnes, at en Købmandsforretning betaler følgende Afgifter:  $\frac{1}{2}$  pro mille af Omsætningsværdien en gros,  $1\frac{1}{2}$  pro mille af Omsætningsværdien en detail, 4 pCt. af Lejeværdien af Forretningslokaler, samt 1 Yen for hver Person, der beskæftiges i Forretningen. Fabriker betale  $1\frac{1}{2}$  p. m. af den faste Kapital, 4 pCt. af Lokalernes Lejeværdi, 1 Yen for hver fast ansat Funktionær og 30 Sen (1 Yen = 100 Sen) for hver beskæftiget Arbejder. Beskatningsreglerne variere iøvrigt stærkt efter Virksomhedernes Art. Saaledes stiger f. Eks. den Afdeling af Skatten, der paalignes efter Forretningslokalernes Lejeværdi, til 40 pCt. for Hoteller og Gæstgiverier, ja endog til 60 pCt. for Restauranter. Transportvirksomhed (f. Eks. Jernbanedrift) beskattes ifølge en Tillægslov af 1903 med 10 pCt. af Indtægten (tidligere  $2\frac{1}{2}$  p. m. af Kapitalen). — Denne Skat, der stærkt minder om den gamle franske »Patentafgift«, er et Vidnesbyrd om, at den japanske Finansstyrelse ikke

\*) Det hele skyldsatte Areal udgør 13,7 Mill. Cho (1 Cho = ca. 1,8 Td. Ld.), den samlede Vurderingssum 1395 Mill. Yen, hvilket giver en gennemsnitlig Taksationsværdi af c. 100 Kr. pr. Td. Land.

altid er lige heldig, naar den laaner »nye Ideer« i Evropa.

Indkomstskatten paalignedes første Gang i 1887, men indbragte i Begyndelsen urimelig lidt (c. 1 Mill. Yen aarlig), uagtet Skatteprocenten for de højere Indtægter naaede op til 3. I 1899 vedtoges forskellige Forandringer i Reglerne for Ansættelsen til Indkomstskat, og Progressionen i Skatteskalaen skærpedes betydeligt. Samtidig inddroges Aktieselskaber og andre juridiske Personer under Beskatningen; Procenten er for disse sidste 2 à  $2\frac{1}{2}$ . For fysiske Personer er Grænsen for skattepligtig Indtægt 300 Yen. Skatten udgør for den laveste Indtægtsgruppe (300—500 Yen) 1 pCt., og Procenten stiger gennem en Skala paa 12 Trin til  $5\frac{1}{2}$  pCt. (for Indtægter over 100,000 Yen). Reformen af 1899 bragte straks Indkomstskattens Provenu op til ca. 5 Mill. Yen; i Budgettet for 1903—04 opføres Skatten med ca.  $7\frac{1}{2}$  Mill. Yen.

Ingen af de japanske Skatter indbringer saa meget som Produktionsafgiften af Ris-Vin (saakaldet »Saké«). Denne Skat, der indførtes i 1871, var i Begyndelsen ret moderat og indbragte i de første Aar kun ca. 1 Mill. Yen. Imidlertid er Skatten omordnet ikke mindre end 7 Gange (senest i 1901), og hver Gang ere Satserne forhøjede, saa at Statens Indtægt af Afgiften stadig har været stigende (1878—79: 5 Mill., 1881—82: 11 Mill., 1896—97: 19 Mill., 1897—98: 31 Mill., 1900—1901: 50 Mill., 1903—04: 67 Mill. Yen). I sin nuværende Skikkelse er Skatten en ren Produktionsafgift, der varierer efter Arten af Produktet (Tariffen nævner 5 forskellige Arter af Ris-Vin) og efter Alkohol-Indholdet. Den almindelige »Saké« beskattes med 15

Yen pr. Koku (à 180 Liter), altsaa med omtrent 15 Øre pr. Pot. \*)

Sukkerafgiften er først indført i 1901. Den rammer alt Sukker, der fra Udlandet eller fra Raffinaderier i Indlandet gaar over i Forbruget, med fra 1 til 2,8 Yen pr. 100 Kin (1 Kin = 6 Hectogram), d. v. s.  $1\frac{1}{2}$  à  $4\frac{1}{3}$  Øre pr.  $\mathfrak{U}$ .

Produktionsafgiften af Soya er henimod 30 Aar gammel, men den har først i de senere Aar, efter at Taksterne ere blevne forhøjede, faaet væsentligere finansiell Betydning.

Tolden indbragte i Slutningen af 60erne kun ca.  $\frac{1}{2}$  Mill. Yen, og endnu i 1898—99 kun 8 Mill. I 1899 indførtes imidlertid en ny Tarif, der paa én Gang bragte Toldens Beløb op til det dobbelte. I Budgettet for 1903—04 ere Toldindtægterne opførte med 16,6 Mill. Yen.

Et næsten lige saa stort Beløb som Tolden indbringe Stempelafgifterne. Indtil for en halv Snes Aar siden var denne Beskatningsform kun lidet benyttet i Japan, men nu hører herunder en Mængde forskellige Afgifter (Registreringsafgifter, Stempling af Omsætningsdokumenter og Retsakter, Eksamensbeviser, forskellige Legitimationsbeviser o. s. v.). Aar efter Aar forøges Antallet, og Statens Indtægt af denne Masse af Smaa-Afgifter er stegen fra 0,8 Mill. Yen i 1894—95 til 7,6 Mill. i 1898—99 og 13,5 Mill. i 1903—04.

Foruden de foran nævnte fandtes der tidligere

---

\*) I 1902 fandtes der i Japan ikke mindre end 23000 Brænderier, hvis samlede Produktion naaede 860 Millioner Potter »Saké« af forskellig Styrke. Den deri indeholdte Mængde af ren Alkohol synes ikke at kunne oplyses.

forskellige andre indirekte Skatter til Staten. Flere af disse (f. Eks. Afgifter af Køretøjer og Baade) ere i Tidens Løb overførte til Kommunerne. En Afgift af Tilvirkning og Salg af Tobak, der indførtes i 1876 og i første Halvdel af Halvfemserne indbragte Statskassen et aarligt Beløb af c. 3 Mill. Yen, er nu bortfalden, efter at der i 1898 er indført fuldstændigt Tobaksmonopol. Netto-Overskudet af Tobaksmonopolet er for Aaret 1903—04 opført med 12½ Mill. Yen.

En ikke ubetydelig Indtægt har Japans Statskasse af Jernbanedrift. For Aaret 1901—02 opførtes Statsbanernes Netto-Overskud med 8,4 Mill. Yen, hvilket giver en Forrentning af Anlægskapitalen af henimod 9 pCt. Ogsaa Statens Post-, Telegraf- og Telefondrift giver godt Overskud, i det nævnte Aar 4 à 5 Mill. Yen netto.

Om Japans Statsudgifter give de i europæisk Sprog oversatte officielle Beretninger kun lidet tilfredsstillende Oplysninger. Hverken den statistiske Aarbog eller de af den japanske Finansstyrelse udgivne Oversigter indeholde nogen indgaaende Specifikation af Udgifterne, ligesom der mangler Oplysninger om Indflydelsen af Versurposter o. l. Der meddeles i de nævnte Publikationer kun summariske Regnskabsekstrakter med den formelle Deling af Udgiftssummerne efter »Ministerier« og indenfor Ministerierne atter med Sondring mellem de ordinære og de ekstraordinære Udgiftsbeløb. Men selv disse sparsomme Oplysninger ere ikke uden Interesse; i hvert Fald give de et karakteristisk Billede af det japanske Statslivs rivende Udvikling i den sidste Menneskealder. I omstaaende Tabel

have vi foretaget en Sammenstilling af de gennemsnitlige aarlige Udgiftsbeløb (i Millioner Yen) for hvert Ministerium i hver af Femaarsperioderne 1867/68—1871/72, 1883/84—1887/88 og 1899/00—1903/04.

|                          | 1867/68  |            | 1871/72  |            | 1883/84—1887/88 |            | 1899/00—1903/04 |            |
|--------------------------|----------|------------|----------|------------|-----------------|------------|-----------------|------------|
|                          | Ordinært | Ekstraord. | Ordinært | Ekstraord. | Ordinært        | Ekstraord. | Ordinært        | Ekstraord. |
| Civillisten .....        | 0.5      | »          | 2.3      | »          | 3.0             | »          |                 |            |
| Udenrigsministeriet...   | 0.1      | »          | 0.7      | »          | 2.2             | 0.2        |                 |            |
| Indenrigsministeriet ..  | 0.1      |            | 9.5      | 0.8        | 10.5            | 16.4       |                 |            |
| Finansministeriet.....   | 11.0     | 12.4       | 27.3     | 9.4        | 53.9            | 13.2       |                 |            |
| Krigsministeriet.....    | 3.4      | 1.4        | 10.7     | 0.4        | 37.2            | 17.6       |                 |            |
| Marineministeriet.....   |          |            | 3.6      | 3.7        | 18.8            | 25.4       |                 |            |
| Justitsministeriet ..... | 0.2      | »          | 2.2      | »          | 8.9             | 0.5        |                 |            |
| Kultusministeriet.....   | 0.2      | »          | 0.9      | »          | 4.3             | 1.5        |                 |            |
| Landbrugs- og Handels-   | »        | »          | 1.8      | 0.1        | 2.4             | 6.6        |                 |            |
| ministeriet .....        | 0.2      | »          | 2.6      | 0.1        | 18.9            | 25.3       |                 |            |
| Trafikministeriet .....  |          |            |          |            |                 |            |                 |            |
|                          | 15.7     | 13.8       | 61.6     | 14.5       | 160.1           | 106.7      |                 |            |
|                          | 29.5     |            | 76.1     |            | 266.8           |            |                 |            |

Billedet er ganske »europæisk«. Ved Siden af den umaadelige Stigning i Forsvarsudgifterne (i det sidste Femaar androg disse i aarligt Gennemsnit 100 Millioner Yen), lægger man navnlig Mærke til de store Beløb, der ere opførte paa Finans- og Trafikministeriernes Regnskaber (Forrentning og Afdrag paa Statsgælden, Anlæg af Jernbaner).

Som før nævnt, ere Udgifterne indenfor de forskellige Forvaltningsgrene i Almindelighed ikke nærmere specificerede; kun ganske enkelte Poster ere særlig nævnte, saaledes Udgifterne til Parlamentet (1 à 1½

Mill. Yen aarlig) og til det kejserlige Kabinet (c. 400,000 Yen). Under Civillistens Konto, der siden 1889—90 ordinært har figureret med den runde Sum af 3 Mill. Yen, træffes for Finansaaret 1896—97 en ekstraordinær Udgift paa 700,000 Yen, medgaaet til »Enkekejserindens Ligbegængelse« — en Begravelse paa 1 $\frac{1}{4}$  Mill. Kr., det smager dog til en Forandring af Asien!

Det er naturligt, at det japanske Rige, trods den energiske Udnyttelse af alle tilstedeværende Skatteobjekter, ikke har kunnet undgaa at stifte Statsgæld. Snarere maa man undres over, at Gælden har kunnet holdes indenfor saa rimelige Grænser som Tilfældet er: den 31. Marts 1903 udgjorde den 560 Mill. Yen, altsaa lidt over en Milliard Kroner.

Japans første Statslaan stiftedes i de første Aar efter Revolutionen 1868; det var et 9 % Laan paa henimod 5 Mill. Yen, optaget i London. Dette Laan var allerede amortiseret i 1881, men forinden havde det været nødvendigt at optage adskillige nye, tildels ret store Laan, saa at Statsgælden allerede i 1873 havde naaet 40 Mill. Yen og i 1878 68 Mill. Yen (hvoraf 15 Mill. var foranlediget ved Borgerkrigen i 1877). Naar Japans Statsgæld i det følgende Aar med ét Slag stiger til 250 Mill. Yen, skyldes dette de store Erstatningssummer, Staten udbetalte til Lensfyrsterne for Ophævelse af de tidligere bestaaende Feudalrettigheder. Fra 1879 til midt i Halvfemserne stiger Statsgældens Beløb kun med et halvt hundrede Millioner, og den væsentligste Del af denne Forøgelse skyldes dels produktive Anlæg (Jernbaner), dels Oprettelsen

af en Fond til Indløsning af de fra ældre Tid cirkulerende Stats-Papirpenge. Kina-Krigen forøgede imidlertid Gældens Beløb med over 100 Mill. Yen, og efter Krigens Slutning lagde store offentlige Arbejder Beslag paa endnu større Beløb, saa at den samlede Statsgæld nu — trods en ret hurtig Amortisering af flere af de ældre Laan — er naaet op til det før nævnte Beløb af 560 Mill. Yen.

De japanske Statslaan ere optagne til meget forskellig Rentefod (Minimum 4 pCt., Maksimum 10 pCt.), men de ældre Laan til høj Rente ere nu alle konverterede til 5 pCt., og af de nuværende japanske Statsobligationer lyder aller største Delen paa 5 pCt. Rente; dog findes der ogsaa 4 pCt. Papirer til et Beløb af henimod 100 Mill. Yen. Kursen for 5 pCt. japanske Statsobligationer bevægede sig i Aarene 1900—1902 mellem 87 og 95.

Der er i det foregaaende kun talt om den konsoliderede Statsgæld, og det er ogsaa kun denne, der for Tiden er af nogen Betydning. Men i Japans Finanshistorie har flydende Gæld i Form af Stats-Papirpenge spillet en meget væsentlig Rolle.

Regeringen forefandt efter Statsstyrelsens Reorganisation i 1868 et kaotisk Virvar af Papirpenge, udstedte af »Daimioerne« (de tidligere Lensfyrster), og for største Delen kun beregnede paa at cirkulere indenfor et mindre Distrikt. Der fandtes ikke mindre end 1694 forskellige Slags af disse Daimio-Noter til et samlet Beløb af ca. 40 Mill. Yen. De nye Stats-Papirpenge, der udstedtes for at indløse disse Sedler, dannede Stammen til den japanske Stats flydende Gæld. Men man blev ikke staaende herved. Efter at der var bragt

Orden i det overleverede Kaos, benyttedes Udstedelsen af Papirpenge Aar efter Aar som et regelmæssigt Finansmiddel. Ganske vist fandtes der en Metalreserve til Dækning af Seddelmassen, men denne Reserve var ganske utilstrækkelig, og faktisk vare Statens Papirpenge uindløselige. Det var ikke smaa Beløb, det drejede sig om; fra 50 Mill. Yen i 1870 steg Papirkirkulationen til 100 Mill. i 1875 og til 140 Mill. i 1878. Hermed var Maksimum naaet; i 1883 var Beløbet atter nede paa 100 Mill. og i 1888 under 50 Mill. I 1898, da Cirkulationen af Stats-Papirpenge kun udgjorde 7 Mill. Yen, udstedtes en Lov, hvorved Resten af Sedlerne indkaldtes til Indløsning inden Udgangen af 1899; efter dette Tidspunkt skulde Cirkulationen være forbudt. Ved Udgangen af 1902 var dog endnu et Beløb af  $1\frac{1}{2}$  Mill. Yen uindløst.

Naturligvis kunde det ikke undgaas, at Stats-Papirpengene fik Kurs, og dette var i en Periode, navnlig i Aarene omkring 1880, skæbnesvangert for Finanserne som for Landets Økonomi i Almindelighed. Hundrede Yen Sølv betaltes i 1879 med 121 Yen Papir; i 1880 med 148 og i 1881 med 170 Yen Papir; da Papirpengene var lovligt Betalingsmiddel overfor Statskassen, betød deres Kurs, da denne var paa sit laveste Punkt, saaledes en Reduktion af Statsindtægternes Værdi til næsten kun Halvdelen af den nominelle.

De kommunale Budgetter i Japan naaede i Aaret 1900—01 et samlet Beløb af 129 Mill. Yen. Største Delen af Kommunernes Indtægter tilvejebringes gennem Ligning paa fast Ejendom (Jord og Bygninger). De væsentligste Udgiftsposter ere: Politiudgifter og Delin-

kventomkostninger: 10,4 Mill., Undervisningsvæsen 34,1 Mill., Sundhedsvæsen 8,5 Mill., offentlige Arbejder 30,1 Mill. Yen. -- Kommunernes Gæld er forholdsvis betydelig; endnu i 1890 udgjorde den næppe 1 Mill. Yen, men ved Udgangen af 1902 ikke mindre end 61 Millioner.

Til en rigtig Vurdering af de foranstaaende Meddelelser vilde kræves indgaaende Oplysninger om Prisniveauet i det fjerne Japan og om de Forandringer, Pengenes Værdi er undergaaet i Tidens Løb. Her kan imidlertid kun anføres ganske enkelte Data, der dog maaske kunne give en Smule Vejledning, og som i hvert Fald i og for sig turde være af Interesse.

Den officielle Statistik giver Oplysning om Gennemsnitspriserne for en Række af de vigtigste Forbrugsartikler for hvert Aar siden 1887. Det fremgaar heraf, at i de 14 Aar fra 1887—1901 er Prisniveauet i Japan steget meget betydeligt. De fleste Varer betales i 1901 mere end en halv Gang dyrere end i 1887, ja for mange er Prisen steget til det dobbelte eller endnu mere. Eksempelvis skal nævnes, at Prisstigningen udgjorde for Ris 144 pCt., for Byg 72, for Risvin 71, for The 48, for indenlandsk Sukker 42 og for Stenkul 103 pCt. Arbejdslønnen har holdt Skridt hermed; de fleste Haandværkere fik i Dagløn dobbelt saa meget i 1901 som i 1887, ja for flere Fag (Tømrere, Grovsmede, Skræddere o. s. v.) var Lønnen omkring 150 pCt. højere i 1901 end fjorten Aar tidligere.

For at give en Forestilling om Prisniveauets Højde i Japan for Tiden, skal her anføres de officielle Gennemsnitspriser (Aar 1901) for nogle faa vigtige Varer;

Værdiangivelserne ere omregnede i dansk Maal og Mønt. Ris pr. Tønde: 16½ Kr.; Byg pr. Td.: 5 Kr.; Risvin pr. Pot: 32 Øre (Produktionsafgiften er, som foran anført, 15 Øre pr. Pot); The pr.  $\approx$  60 Øre; indenlandsk Sukker pr.  $\approx$  19 Øre; Stenkul pr. Td.: 2 Kr. Hertil skal endnu føjes, at Gennemsnitsprisen paa Oksekød i de store Byer i 1897 udgjorde 26 Øre pr.  $\approx$ . — Som Eksempler paa Arbejdslønnens Højde skal anføres, at den gennemsnitlige daglige Fortjeneste i 1901 er beregnet til 109 Øre for Tømrere, 90 Øre for Grovsmede, 83 Øre for Skræddere (dog tjene de Skræddere, der sy europæiske Dragter, betydelig mere, nemlig 114 Øre), 74 Øre for Typografer, 54 Øre for Vævere (Mænd) og 35 Øre for kvindelige Væveri-arbejdere. Det virkelige Arbejdsvederlag er dog noget højere end her angivet, idet der ofte ydes Arbejderne Naturalier af forskellig Art, hvorfra der er bortset ved Beregningen af de oven anførte Lønningssatser.

Kilder: Résumé statistique de l'Empire du Japon, 17. année. Tokio 1903. — Annuaire financier et économique du Japon, Nr. III. Publié par le ministère des finances. Tokyo 1903. — A History of Banking in Japan. By Juichi Soyeda. (History of Banking in all Nations. Ed. by the editor of the Journal of Commerce and Commercial Bulletin. Vol. IV. New York 1896).